

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

YÜKSELEN PAZAR AFRIKA

BURÇİN KABAKCI

Araştırma Raporu

Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü

KONYA
Mayıs , 2016
www.kto.org.tr

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
2. AFRIKA’NIN MEVCUT DURUMU	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
3. TÜRKİYE – AFRIKA İLİŞKİLERİ.....	3
4. AFRIKA’YA YATIRIMDA 5 GÖZDE ÜLKE	4
5. AFRIKA KITASINA YATIRIM YAPAN BAZI TÜRK FİRMALARI VE YATIRIM YAPTIKLARI ÜLKELER... 5	
6. SONUÇ.....	8
7. KAYNAKÇA.....	9

1. GİRİŞ

Afrika kıtası, son on yıl içerisinde dünyanın en hızlı büyüyen on ekonomisinden altısını barındırması nedeniyle 21. yüzyılda, küresel sahnede ağırlığı giderek artan bir aktör olarak görülmektedir. Dünyanın en büyük ikinci kıtası olarak 30 milyon kilometrekarelik alanı, zengin doğal kaynakları ve insan kapasitesi ile 21. yüzyılın ikinci yarısından itibaren uluslararası düzen içerisinde daha aktif hale gelmesi beklenmektedir. Dünya Bankası verilerine göre, son beş yılda Afrika kıtasında petrol gelirlerine dayalı olmayan yıllık ortalama büyüme oranı %5,4'dür. Afrika'ya yönelik doğrudan yabancı yatırımlar son 10 yılda beş kat artmıştır.

Afrika Kalkınma Bankası tarafından hazırlanan çalışmada, 2010-2060 yılları arasında kıtada kişi başına düşen gelirin 1,667 dolardan 5,600 dolara ulaşacağı, orta sınıfa mensup vatandaşların oranının %34'den %42'ye yükseleceği, bugün 56 yıl olan ortalama yaşam süresinin de 70 yıla yükseleceği tahmin edilmektedir.

Nüfus itibariyle bugün dünya nüfusunun %15'ine ev sahipliği yapan Afrika'nın, 2030 yılında %4'lük artış göstererek 1,6 milyarlık nüfusa ulaşması beklenmektedir. 2010 yılı içerisinde toplam nüfusunun %40'ı şehirlerde ikamet ederken, bu oranın 20 yıl sonrasında %50 çıkması ve 2060 yılında ise %65 gibi bir rakama ulaşacağı belirtilmektedir.

2. AFRİKA'NIN MEVCUT DURUMU

Afrika'nın demokratik yapısına baktığımızda, Soğuk Savaş sonrasında, Afrika'da işleyen demokratik düzene sahip beş ülke bulurken, bugün değişik yoğunluklarda olmak üzere düzenli seçimlerle iktidarın el değiştirdiği ülke sayısı Kıta ülkelerinin yarısına ulaşmaktadır. Kıtada yaşanan savaş ve çatışmalarda ciddi oranda azalma görülmektedir.

Günümüzde Afrika'nın uluslararası platformdaki yerine bakıldığında sesinin bir bütün olarak daha fazla duyulur hale geldiği görülmektedir. Birleşmiş Milletlerden sonra üye sayısı ve uluslararası etkinliği bakımından Afrika Birliği'nin bulunduğu önemli konumu, "Afrika sorunlarına Afrika çözümleri" üretmeye çalışması ve politikalarında bu ilkeyi yansıtmakta olan bir örgüt olduğu görülmektedir. Afrika Birliği, gün geçtikte üyelerine yön gösteren ve diğer uluslararası aktörler tarafından da itibar edilen bir örgüt haline gelmiştir.

Afrika kıtasında son dönemlerde esen bu olumlu havanın yanı sıra, az gelişmişlikten ve yoksulluktan kaynaklanan pek çok sorun kalıcı çözüme ulaşamamıştır. Yaşanılan iç çatışma, darbe, terörizm, yoksulluk, yetersiz kaynaklar, salgın hastalıklar, altyapı yetersizliği gibi birçok sorun çözüme ulaşamamış durumdadır. Mevcut altyapı yetersizliği, kıtanın hammadde ihracatına dayalı ekonomik yapısı ticaretin sınırlı kalmasına neden olmaktadır. Kıta içerisinde

gerçekleştirilen ticaretin Afrika ülkelerinin toplam dış ticaretinin %12'sine denk gelmesi kıtada ekonomik açıdan önemli bir potansiyel olduğunu göstermektedir.

Uluslararası Enerji Ajansı'nın açıklamış olduğu verilere göre, 2030 yılına kadar küresel elektrik ihtiyacının karşılanması için her yıl 30 milyar Dolarlık altyapı yatırımına ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılması gereken bu altyapının %64'ünün Sahra Altı Afrika'ya yapılacağı göz önüne alındığında bu bölgede, enerji altyapısı konusunda ciddi bir açık olduğu görülmektedir.

Sahra Altı Afrika'ya bakıldığı zaman 2000 yılından bu yana yapılan yatırımların üçte ikisinin ihraç edilecek enerji kaynaklarının gelişimine tahsis edilmiştir. Buna rağmen 600 milyon kişinin sürdürülebilir ve güvenilir enerjiye erişiminin olmadığı ve mevcut elektrik talebinin 2040'a kadar üç katına çıkması beklenmektedir. Bu da demek oluyor ki, Sahra Altı Afrika'da enerjiye ulaşımın artırılması için, üretim kapasitesinin artırılması, iletim ve dağıtım ağının genişlemesine yönelik yatırım açığı bulunmaktadır.

	Dünya Ortalaması	Afrika Ortalaması
Nüfus (milyon)	7.043,9	911,5
Nüfus artış oranı	% 1,1	% 2,7
Kişi başına düşen yıllık ortalama gelir	10.178 ABD Doları	1.350 ABD Doları
Ortalama yaşam süresi	71 yıl	56 yıl
İlköğretimi tamamlama oranı	% 91	% 69
HIV hastalarının oranı (15-49 yaş arası)	% 0,8	% 4,7
Düzenli su kaynağına ulaşabilen nüfus oranı	% 89	% 64
Düzenli sağlık hizmetine ulaşabilen nüfus oranı	% 64	% 30
Kişi başına enerji tüketimi (kg petrol eşdeğeri)	1.890	681
Kişi başına elektrik tüketimi (kW saat)	3.044	535
Gayrisafi hasıla (milyar ABD Doları)	72.496	1.290

Kaynak: Dünya Bankası 2014 Verileri

Yukarıdaki verilerde Sahra Altı Afrika'da bulunan yoksulluk durumunu gözler önüne sermektedir.

3. TÜRKİYE – AFRIKA İLİŞKİLERİ

Türkiye ile Afrika'nın gelişen ilişkilerine bakıldığı zaman 1998 yılında başlatılan Afrika'ya Açılım Politikasının günümüzde başarılı bir şekilde sonuçlandığı görülmektedir. Ticaret hacminden siyasi diyalog mekanizmalarına, eğitim faaliyetlerinden ekonomik yatırımlara kadar birçok alanda hızlı ilerleme sağlanmıştır.

Türkiye – Afrika arasındaki bazı karşılaştırmalı rakamlar şu şekilde gerçekleştirilmiştir;

- 2003 yılında 5,47 milyar dolar olan ticaret hacmimiz, 2015 yılında 3 katlık bir artış gerçekleştirerek 17,5 milyar doları aşmıştır. Söz konusu dönemde, ihracatımız 2,13 milyar dolardan 12,4 milyar dolara yükselirken, ithalatımız ise 3,34 milyar dolardan 5,1 milyar dolara yükselmiştir.
  - 2003 – 2014 yılları arasında Çin'in Afrika'ya ihracatı yıllık bazda ortalama %24,5; Hindistan'ın %23,4; ABD'nin %12,7; Fransa'nın ise %6,2 artış göstermiştir.
  - Sahra Altı Afrika ülkeleriyle 2000 yılında 742 milyon ABD Doları olan ticaret hacmimiz, 2003 yılında 1,3 milyar, 2005 yılında 3 milyar, 2008 yılında 5,7 milyar 2014 yılında ise 8,4 milyar ABD Dolarına yükselmiştir. Küresel ticarete yaşanan daralma Sahra Altı Afrika ile olan ticaretimizi de etkilemiş ve bu bağlamda bölgeyle olan ticaret hacmimiz 2015 yılında 3,9 milyar ihracat, 2,1 milyar doları ithalat olmak üzere toplamda 6 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. Ancak bu düşüş, Türkiye'nin diğer bölgelerle ticaretinde yaşanan azalmaya göre %1,6'lık düşüşle minimal seviyede gerçekleşmiştir.
  - Afrika'nın genel ithalatımızdan aldığı %2'lik pay 2003-2015 yılları arasında değişmezken, 2015 yılında Afrika'nın ihracatımızdan aldığı pay 2003'de %5 iken, 2015'de %8,7'ye çıkmıştır. 2015 yılında Sahra Altı Afrika'nın toplam dış ticaretimizdeki payı %1,7 olarak gerçekleşmiştir.
  - Afrika'ya yapılan yatırımlar açısından bakıldığı zaman 2003 yılında düşük seviyelerde olduğu tahmin edilen yatırımlarımızın hâlihazırda 6,2 milyar dolara ulaştığı hesaplanmaktadır. Financial Times'ın Ekim 2015'te yayınladığı bir rapora göre, Afrika'daki doğrudan yabancı yatırımlar arasında en fazla istihdam yaratanın 2014 'te 16.593 kişilik istihdam ile Türk yatırımlar olduğu gözlemlenmektedir.
  - Yurtdışı Müteahhitlik hizmetleri sektörüne bakıldığı zaman aynı dönem, içerisinde ciddi oranda yükseliş yaşandığı görülmektedir. Bugüne kadar yoğun olarak Afrika'da üstlenilen 1.152 projenin toplam değeri de 55 milyar dolara yaklaşmıştır. Bu miktarın yaklaşık olarak 9 milyar doları Sahra Altı Afrika ülkelerinde gerçekleştirilen projelere aittir.

4. AFRIKA'YA YATIRIMDA 5 GÖZDE ÜLKE

- 150 milyonu aşan nüfusuyla Afrika kıtasının en kalabalık ülkesi olma özelliğine sahip Nijerya, tarım ürünlerinde net ithalatçı bir ülke. 16 milyon konut açığı olduğu tahmin edilen ülkede başta inşaat, mobilya, beyaz eşya ve demir – çelik olmak üzere pek çok sektörde yatırım fırsatları yaratmaktadır. Son iki yılda cep telefonu satışları iki kat artmış durumdadır. Gıdada ise hamur mayaları, meyve suyu, domates salçası, şekerli ve çikolatalı mamuller ve dondurulmuş su ürünlerine talep oldukça yüksektir.

- Son dönemde özellikle Kazancı Holding'in ve Karadeniz Holding'in enerji yatırımları Türkiye ile Gana arasındaki yakınlaşmayı artırmıştır. Türk firmaları, doğrudan bankacılık ilişkilerinin olmaması, teminat mektubu temini ve gümrük mevzuatında sık değişiklikler gibi sorunlarla karşılaşılabilir.

- Türk firmalarının son dönemde enerji, çimento ve tekstil gibi alanlarda yatırım yaptığı, Afrika kıtasının yükselen pazarlarından biridir. DEİK/Türkiye – Mozambik İş Konseyi Başkanı Erhan Barutoğlu, Mozambik'te yatırım yapacak firmaların mutlaka yerleşik hukuk firmaları ve mali müşavirlerle irtibat kurmaları gerektiğini söylemektedir. Mozambik'te yerel piyasada bulunan ürünlerin büyük çoğunluğunun ithal olduğuna işaret eden Barutoğlu "Enerji, gıda, tarım, turizm ve ulaşım ile ilgili sektörlerde yatırım akıllıca olacaktır" demektedir.

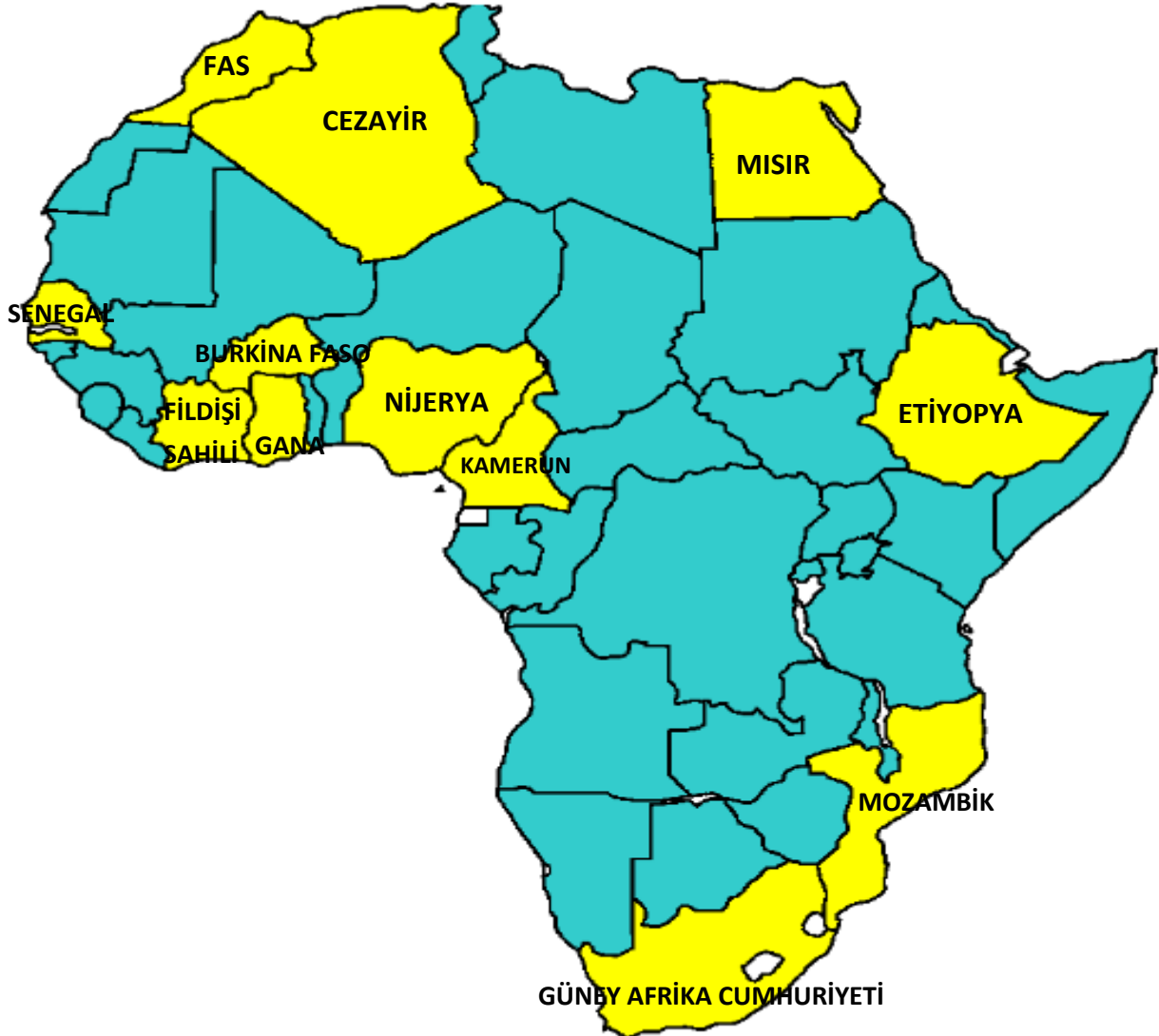

- Altyapı, yol, havaalanı, kongre merkezi, 4-5 yıldızlı otel, baraj, tarım ve sosyal konut inşası öncelikli projeler olarak öne çıkmaktadır. DEİK/Türkiye – Nijer İş Konseyi Başkanı Murat Efendi Ataer, bu ülkedeki Türk firma sayısının sekiz olduğunu belirtmektedir. Ataer " Bankacılık sistemi kötü. Ülkenin her şeyini ithal etmesi ve Türkleri sevmesi bir avantaj" sözlerine yer vermektedir.

- Kitada toplam sınavi üretimin yüzde 40'ını ve toplam elektrik üretiminin yüzde 50'sini gerçekleştirilmektedir. Gıda ve lokanta zincirleri, deri tabaklama, makine ve ekipmanlar ile mineral yakıtlar ve sanayi kimyasalları arasında fırsatlar bulunmaktadır. Ayrıca mücevherat, tekstil, bağcılık, kurutulmuş meyve, devekuşu yetiştiriciliği, turizm, ahşap ürünler, sağlık ürünleri ve ev aletleri alanında üretim ve ihracat potansiyeli yüksektir.

5. AFRIKA KITASINA YATIRIM YAPAN BAZI TÜRK FİRMALARI VE YATIRIM YAPTIKLARI ÜLKELER

FAS:

- **BİM:** Fas'ta 279 mağazası bulunmaktadır. Buradaki mağazalarına yenilerini ekleyeceğini açıklamıştır.
- **Kale Grubu:** Afrika'nın büyük gruplarından Moroccan Middle East Trading Agency) ile işbirliği yaparak, Fas'ın Kazablanca kentine sergi salonu açmıştır.
- **Rönesans Holding:** Fas'ta inşaat projesi yürütmektedir.

SENEGAL:

- **Summa Holding:** Ekvator Ginesi ve Senegal'de kongre merkezi inşa edilmektedir.

BURKİNA FASO:

- **MNG Holding:** MNG Gold adıyla altın madenciliği yapan holding, Burkina Faso'da Youga Altın Madenciliği'ni 25 milyon dolara satın almıştır.
- **Orgin Grubu:** Gine ve Burkina Faso'da yağlı tohum üretim tesisi kurmak için yer beklemektedir.

FİLDİŞİ SAHİLİ:

- **Limak Holding:** Ticari Başkent Abidjan'da çimento fabrikası kurmuştur.
- **Sanko Holding:** 20 milyon dolar yatırımla beton santrali kurmuştur. Önümüzdeki yıllarda Afrika'da yeni çimento yatırımları planlanmaktadır.
- **Yıldırım Holding:** Snedai Group ile işbirliği ile 7 milyona yakın kişinin yaşadığı en büyük şehri Abidjan'da deniz otobüsü işletmeciliği yapacaktır.

GANA:

- **Kazancı Holding:** 330 milyon dolarlık bir yatırımla Gana'ya elektrik santrali kuruyor. Afrika'da 10 ülkeye ilişkin enerji yatırımı için de fırsat kollamaktadır.
- **Karadeniz Holding:** Bu ülkeye yüzer santral yollamıştır. Bölgeye yönelik yatırımları sürmektedir.

KAMERUN:

- **Öztürkler Holding:** Kamerun'un başkenti Yaounde'de yapılması planlanan 1,2 milyar dolarlık sosyal konut projesini gerçekleştirecektir.

GÜNEY AFRIKA CUMHURİYETİ:

- **Arçelik:** Güney Afrika'nın en büyük beyaz eşya üreticisi DEFY'yi satın almış ve bu ülkede üretime başlamıştır.
- **Elvan Gıda:** Bölgeye yatırımlarını artırma kararı alan grup, yatırım için Güney Afrika'yı da listesine almıştır.
- **Dağistanlı Holding:** Güney Afrika'da Cape Town Iron and Steel Company (CISCO) şirketini satın almıştır.

NİJERYA:

- **Yıldız Holding:** Batı Afrika'daki United Biscuits ve Ülker faaliyetlerini birleştirmiştir. Nijerya'da bir fabrikası olan grup, çikolata, bisküvi ve şekerleme alanında satın alma için Doğu Afrika ile de ilgilenmektedir.
- **Hayat Kimya:** Nijerya'da bebek bezi fabrikası kuran şirketin kısa bir zaman önce devreye giren bu yatırımı 30 milyon dolara mal olmuştur.
- **Elvan Gıda:** bölgede ikinci fabrikayı kurmak için kolları sıvayan grup, Nijerya'ya doğrudan yatırım yapmak için çalışma başlatmıştır.
- **TAV:** 180 milyona yakın nüfuslu Nijerya'nın Abuja kentindeki Nmandi Azikiwe Uluslararası Havalimanı'nı işletmek için görüşmeler yapmaktadır.
- **Rönesans Holding:** MEA şirketiyle bölgede inşaat projeleriyle ilgili çalışmalar yürütmektedir. Nijerya'da üç AVM yatırımı sürmektedir.

MOZAMBİK:

- **Limak Holding:** Mozambik'in başkenti Maputo'da çimento fabrikaları kurmuştur. Sahra Altı Afrika'ya yönelik yatırımları sürmektedir.
- **Yıldızlar Holding:** İran ve Afrika pazarlarına aynı anda ulaşabilmek için Mozambik'te fabrika kurmak üzere çalışmalarını hızlandırmıştır.
- **Gama Holding:** Mozambik'te şirket kurmuştur. Enerjide n3 bin megavatlık yatırımlarını büyütme istemektedir.
- **Rönesans Holding:** İnşaat projeleri devam etmektedir.

ETİYOPYA:

- **Karadeniz Holding:** Bu ülkeye yüzer santral yollamıştır. Bölgeye yönelik yatırımları sürmektedir.
- **Yıldızlar Holding:** Afrika'yı gündemine alan grup, Etiyopya'da fabrika kuracaktır.

- **Ayka Tekstil:** Etiyopya’da 100 milyon dolar yatırımla tekstil fabrikası kurmuştur. 5 bin kişilik istihdamı ile ülkenin en büyük fabrikasıdır.
- **Altınbaş Holding:** Etiyopya’nın en verimli tarım sahalarından biri olan 30 bin hektarlık Omo Valley’de 3 bin hektarlık alanda pamuk üretimi yapılmaktadır.

MISIR:

- **BİM:** 140 mağazasıyla ülkede yer almaktadır. Kuzey Afrika operasyonlarını genişletme kararı vardır.
- **Hayat Kimya:** Hijyen ürünleriyle Mısır’a yatırım yapmıştır.
- **Eroğlu Holding:** Ülkede DNM markası ile denim kumaş fabrikası mevcuttur.
- **Elvan Gıda:** Mısır’da iki fabrika için 30 milyon Euro yatırım yapmıştır.

CEZAYİR:

- **Tosyalı Holding:** 750 milyon dolar yatırımla Cezayir’in en büyük çelik fabrikasını kurmuştur. Sahra Altı Afrika’da bir ülkede 1 milyar dolarlık yatırım planı mevcuttur.
- **Hayat Kimya:** Şirketin Cezayir’de hijyenik kağıt ve deterjan fabrikası bulunmaktadır.

6. SONUÇ:

Türkiye’de 2002-2014 yılında gerçekleşen ekonomik istikrar birçok gelişmiş ve az gelişmiş ülke tarafından dikkatle takip edilmiş ve ilham kaynağı olmuştur. Bugün yer altı ve yer üstü zenginliklerine rağmen istediği ekonomik gelişmeyi yakalayamayan Afrika için Türkiye önemli bir rol model olmuştur. Türkiye’nin, Afrika ülkelerinin de küresel ekonomide söz sahibi olması gerekliliğini dile getirmesi ve Afrika’yı desteklemesi Afrika ülkeleri nezdinde güvenilir ve adil bir konuma gelmesini sağlamıştır.

Afrika’nın son dönemde iş dünyasının yeni gözdesi olması, yıllar önce müteahhitlerin keşfettiği, ardından ticaretin hızla tırmandığı kıta haline gelmesini sağlamıştır. Yapılan yatırımlara rağmen hala enerji, çimento, mobilya vb. gibi birçok alanda yatırım açığı bulunan Afrika, önümüzdeki yıllarda da Türk yatırımcıların gözdesi haline gelecektir.

7. KAYNAKÇA

- <https://www2.deloitte.com/tr/tr/pages/financial-services/articles/700x700.html>
- <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa>
- [http://www.fortuneturkey.com/turkiyenin-afrikadaki-yatirimlari-5-milyar-dolara-
ulasti-2816](http://www.fortuneturkey.com/turkiyenin-afrikadaki-yatirimlari-5-milyar-dolara-ulasti-2816)
- <http://www.ekonomist.com.tr/afrikaya-yatirim-atagi-haberler/8987.aspx>